

UČEBNÍ OSNOVY PRO ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY

**Hry na cimbál
pro přípravné studium, pro I. a II. stupeň základního studia
a pro rozšířené vyučování v základních uměleckých školách**

Hudební obor

Schváleno MŠMT č.j. 15 987/89 ze dne 30. 6. 1989 jako učební osnovy pro přípravné studium, I. a II. stupeň základního studia a pro rozšířené vyučování v ZUŠ

HUDEBNÍ OBOR

Charakteristika hudebního oboru

Posláním hudebního oboru ZUŠ je poskytnout žákům, kteří projeví potřebné předpoklady a zájem o studium hudby, základy odborného vzdělání a vychovat z nich zaujaté hudebníky, kteří se dovedou ve svém životě i v životě společnosti uplatnit ve zvoleném žánru jako amatéři nebo budoucí profesionálové. To znamená vychovat mladého člověka schopného vlastního instrumentálního nebo pěveckého projevu, s rozvinutou schopností proniknout do výrazu a struktury hudebního díla, s určitým měřítkem hodnot, s nímž k hudbě přistupuje, s vědomím, že i v umění jsou tyto hodnoty výsledkem cílevědomé a ukázněné práce.

Tato výchova se uskutečňuje v řadě odborných předmětů, ve kterých se intenzivním, aktivním provozováním hudby prohlubují a rozšiřují hudební znalosti a dovednosti, jež získává žák ve všeobecné hudební výchově.

Průpravu k vlastnímu studiu v hudebním oboru představuje přípravná hudební výchova, kde se hravým způsobem ověřují a upevňují předpoklady a zájem žáků pro studium a v instrumentálních nebo pěveckých skupinách zjišťuje oprávněnost volby hlavního předmětu podle jejich osobitých vloh a fyziologických dispozic.

V hlavním předmětu se žáci učí zvládnout technické a výrazové prostředky zvoleného nástroje nebo zpěvu tak, aby se jim stal prostředníkem k vyjádření hudebních myšlenek, k reprodukci přiměřených skladeb sólových, komorních a souborových, popřípadě vlastní improvizaci a tvorbě. Žáci se postupně seznamují s hodnotnou literaturou svého oboru, cvičí se v pohotovosti ve čtení z listu, upevňují svou paměť a své nástrojové nebo pěvecké dovednosti prakticky uplatňují podle povahy předmětu např. v jednoduchých improvizovaných doprovodech.

Důležitou složkou výchovy každého hudebníka je průprava k souhře, ať již jde o čtyřruční hru, hru v souborech, orchestru, komorní hru, sborový nebo komorní zpěv. Tyto disciplíny organicky navazují na hlavní předmět, vycházejí z praktického uplatnění instrumentální nebo pěvecké výuky a celkového hudebního rozvoje žáka.

Hudební poznatky a prožitky získané v jednotlivých předmětech hudebního oboru integruje a třídí hudební nauka, jejímž hlavním posláním je vychovat z žáků hudbymilovného a kulturního člověka.

Nadání k nástrojové hře, resp. zpěvu, se skládá z řady složek: od přirozených fyzických dispozic přes schopnost pohotově číst notový zápis, míru fantazie i odvahy projevit své cítění až po hudební představivost, paměť apod. Otázka, do jaké míry je prospěšné a možné rozvíjet všechny složky tohoto nadání a kdy je lépe využít přirozených vloh určitého druhu, je otázkou diferenciacce mezi žáky, a to nejen diferenciacce na budoucí profesionály a amatéry, ale i uvnitř těchto skupin. Tato diferenciacce se však nemůže týkat odborné úrovně výuky. Se stejnými požadavky na odbornost ze strany učitele je třeba přistupovat k té velké většině těch, kteří se budou věnovat zájmové umělecké činnosti jako výkonní amatéři, zasvěcení milovníci umění a spolutvůrci kulturního a veřejného života, jako té menší části těch, kteří budou používat nabytých znalostí a dovedností jako základ k profesionálnímu studiu. Rozdíl bude pouze v tom, že ve druhém případě budeme vyžadovat navíc v daleko větší míře také zvládnutí nástrojové a pěvecké techniky, širšího a závažnějšího repertoáru a jeho dokonalé provedení.

Pro všechny absolventy hudebního oboru by mělo být cílem dosažení takového stupně technického a hudebního rozvoje, aby byli schopni samostatně hrát na zvolený nástroj, respektive zpívat, studovat nové skladby v rozsahu svých možností, uplatňovat se jako členové hudebních souborů zájmové umělecké činnosti, aby měli takovou schopnost hrát nebo zpívat z listu, aby se mohli seznamovat s novou hudební literaturou, aby byli schopni

jednoduché improvizace a nejvyspělejší z nich se uplatnili jako sólisté při různých společenských a kulturních příležitostech.

UČEBNÍ OSNOVA

hry na cimbál **pro I. stupeň základního studia v základních uměleckých školách**

UČEBNÍ PLÁN č.7

Hra na cimbál

pro žáky od 9 let

Předmět	1.	2.	3.	4.	5.
Hra na nástroj, příprava k souhře, hra z listu, improvizace	1-1,5	1-1,5	1-1,5	1-1,5	1-1,5
Komorní hra, soubor	-	-	1-2	1-2	1-2
Hudební nauka	1	1	1	-	-
Celkem	2-2,5	2-2,5	3-4,5	2-3,5	2-3,5
Nepovinný předmět: sborový zpěv nebo hra na nástroj	0,5-1	0,5-1	0,5-1	0,5-1	0,5-1

Charakteristika a pojetí předmětu

Hudební vývoj a společenská praxe v posledních desetiletích potvrdily a upevnily postavení cimbálu. Hra na cimbál je trvale nezastupitelná pro interpretaci hudebního folklóru, pronikla do hudby taneční a populární, a ve stále větším měřítku a při rostoucí kvalitě se účastní hudby umělecké. V české hudební kultuře hra na cimbál zaujímá postavení rovnocenné jiným nástrojům s bohatou uměleckou tradicí.

Metody a formy práce

Učební osnovy poskytují učiteli a žákovi přehled vyučovacího postupu. Ten má zajistit, aby žák dosáhl základního hudebního vzdělání a dovedností ve hře na cimbál.

Takto získané znalosti a dovednosti uplatňují žáci v zájmové umělecké činnosti individuální i kolektivní.

Na pětileté studium I. stupně s diferenciací od 3. ročníku pro talentované žáky navazuje II. stupeň a studium pro dospělé. Zvlášť dobrým žákům je umožněna rozšířená výuka s perspektivou studia v konzervatoři.

Učební osnovy jsou sestaveny ve shodě s ostatními plány výuky pro ZUŠ pro jednotlivé ročníky a věkové kategorie žáků.

Přípravná nástrojová výuka

Mimořádně talentované a disponované žáky je možno zařadit k výuce hry na cimbál i v předškolním věku.

V tomto období využívá učitel především spontánní aktivity dítěte, jeho fantazie a hudebních schopností, jakož i dětské napodobivosti a přirozené hravosti.

I. stupeň základního studia

1. ROČNÍK

(1 – 1,5 vyuč. hodina týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Vzbudit a podněcovat zájem o nástroj. Radost ze hry a dosažených výsledků. Naučit žáka systematicky pracovat.

Seznámení s nástrojem, orientace v strunové soustavě, držení a střídání paliček. Nácvik úhozu, cvičení uvolňovací. Vysvětlit funkci pedálu, základy pedalizace. Tříbit zvukovou představivost a vést žáka ke kultivovanému tvoření tónu. Zabývat se technikou jednohlasou a průpravou k dvojhlasu. Cítit doby těžké a lehké. Učit se základům dynamiky a sluchově i úhozově rozlišit melodii od doprovodu. Od počátku výuky pěstovat a rozvíjet hudební cítění, hudební paměť, představivost, a to především hrou lidových písní. Podle možností písňě transponovat.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

(Studijní úkoly)

Výklad o nástroji, funkce jednotlivých částí.

Správné sezení a postavení nohou.

Držení paliček, funkce zápěstí, ruky a celé paže.

Nácvik úhozu, střídání paliček a cvičení uvolňovací.

Pohotovost přípravy k dalšímu úhozu.

Základy pedalizace – výměny pedálu.

Hra legato, portamento a staccato (ligatura)

Hra z not – představivost spojovat s orientací v strunové soustavě.

Jednoduchý dvojhlas.

Durové stupnice a tónický trojzvuk (3hl.) s obraty rozloženě, obojí v rytmických variantách.

Základy dynamiky.

Hudební materiál

Durové stupnice C, G, D, A, (E), F, (B^b), postupně nejméně ve dvou oktávách. Rytmické obměny.

Tónický kvintakord s obraty: rozloženě, v rytmických obměnách, v rozsahu probíraných stupnic.

Technická cvičení – školy – etudy:

Tarjání Tóth Ida – Falka József: Maďarská cimbálová škola I. Díl, (výběr a přednesových skladbiček).

J. Mická: Elementární etudy (pro housle) – výběr

Lidové písně – podle individuálních schopností žáka i transponovat

Pěstování souhry (cimbálové duo nebo jakýkoliv jiný nástroj).

Postupová zkouška

Stupnice:

1 durová nejméně ve dvou oktávách

Akordy:
Tónický trojzvuk s obraty
Škola:
1 – 2 skladbičky
Lidová píseň (zpaměti)

2. ROČNÍK

(1 – 1,5 vyuč. hodina týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Dále podněcovat zájem o hru a tento zájem podpořit společenským uplatněním (třídní přehrávky, interní a veřejná vystoupení). Rozšiřovat tento zájem o všeobecné hudební dění. Výchovně vzdělávací postup navazuje na výsledky 1. ročníku.

Upevňování orientace v strunové soustavě. Opakování a prohlubování technických základů cimbalové hry. Cvičení úhozu crescendo a decrescendo. Technika dvouhlasá souběžná. Průprava ke hře akordů arpeggio (úhoz „žabka“). Dbát na přesnou reprodukci při hře z not (rytmus, čistota hry, pedalizace, střídání paliček, dynamika). Rozšiřovat výrazové prostředky, rozvíjet hudebnost a harmonické cítění. Soustavná hra lidových písní – podle individuálních schopností žáka transponovat.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

(Studijní úkoly)

Zdokonalení techniky úhozu (příprava na tremolo). Orientace v strunové soustavě v celém rozsahu nástroje.

Úhoz legato, portamento, staccato.

Frázování a pedalizace, dynamika.

Dvojhlas souběžný.

Úhoz „žabka“ a tříhlasé arpeggio.

Hra stupnic, rytmické varianty (triola, synkopa).

Hra lidových písní, jejich transpozice.

Základy improvizace.

Hudební materiál

Stupnice durové a mollové do 4 # a 4 b v celém rozsahu nástroje v přiměřeném tempu.

Tónický kvintakord s obraty: rozloženě, arpeggio, v celém rozsahu nástroje.

Technická cvičení – školy – etudy:

Tarjáni Tóth Ida – Falka József: Cimbalová škola II. Díl – výběr technických a přednesových skladeb.

Vojtěch Brada: Dvojhlasá cvičení (v rukopise)

J. Mícka: Elementární etudy pro housle – výběr snadnějších

Franz Wolhfart: op. 45, 60 etud (pro housle) – výběr snadnějších

Ferdinando Carulli – Mateo Carcassi: Výběr z kytarových etud.

Přednesové skladby

Tarjáni Tóth – Falka: Cimbalová škola II. Díl – výběr přednesových skladeb

Vlastimil Vanša: Píseň s variací (v rukopise)

Drobné skladby XVII.-XVIII. Stol. (Edice LŠU pro klavír)

Petr Eben: Lidové písně (v duu)

Lidové písně, improvizace s využitím dosavadních dovedností.

Postupová zkouška

Stupnice:

1 durová a 1 mollová ve celém rozsahu

Akordy:

Tonický trojzvuk s obraty rozloženě, tříhlasé arpeggio

1 etuda

1 přednesová skladba z paměti

1 lidová píseň z paměti

3. ROČNÍK

1 – 1,5 hod. týdně

Výchovně vzdělávací cíl

Vést žáka k větší samostatnosti. Nadále rozvíjet přehled a pohotovou orientaci v strunové soustavě. Uplatňovat získané dovednosti cimbálové hry. Dynamické a úhozové rozlišování vedoucího hlasu ve dvojhlasech. Vést žáka k zaposlouchání se do vlastní hry a vlastního hudebního projevu. Soustavné rozvíjení muzikálního a harmonického cítění. Uvést žáka do základů akordického doprovodu, pěstovat hru z listu, improvizaci a souhru s jinými nástroji.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

(studijní úkoly)

Další rozvíjení techniky a kvality úhozu. Výrazové prostředky lze rozšířit o pizzicato a užití různých druhů paliček.

Nácvik tremola.

Dvojhlas různosměrný

Tercie ve snadnějších stupnicích dur rozloženě i současně, rytmické varianty.

3-hlasé akordy arpeggio.

Velký rozklad na tónice.

Hudební materiál

Stupnice:

Všechny durové, mollové do 4 # a 4 b v celém nástrojovém rozsahu.

Akordy:

K probraným stupnicím – 3hlasé na tónice s obraty rozloženě i arpeggio.

Velký rozklad na tónice v celém rozsahu nástroje nahoru i dolů.

Harmonická kadence T-S-D (D⁷) – T v dur i moll.

Technická cvičení – škola – etudy:

Tarjáni Tóth – Falka: Cimbálová škola II. díl – výběr etud

Mateo Carcassi: op. 60 Studien-u. Spielmusik für Gitarre, výběr č. 2

Kleinová, Fišerová, Müllerová: Album etud, seš. II., III., (klavír) – výběr

Využívat další vhodné instruktivní literatury jiných nástrojů.

Přednesové skladby

Maďarská cimbálová škola II. díl – výběr

J. Kotík: První přednes pro kytaru – výběr

P. Eben: Zvony před usnutím (klavír)

D. Křížková: 1. knížka polyfonní hry (v duu)

P. I. Čajkovskij: Album pro mládež (výběr)

Eugen Suchoň: Maličká som

Lidové písně z různých folklorních oblastí.

Postupová zkouška

Stupnice

1 dur a 1 moll.

Akordy 3-hlasé s obraty rozložené i arpeggio.

Velký rozklad na T kadenční formule příslušné tóniny.

1 etuda.

1 přednesová skladba z paměti.

2 lidové písně

4. ROČNÍK

1 – 1,5 vyuč. hod. týdně

Výchovně vzdělávací cíl

Zvýšit požadavky na technickou a muzikální úroveň hry a rozvíjet technickou zručnost. Důsledně dbát na čistotu pedalizace. Pěstovat hudební paměť, harmonické cítění, hru z listu a improvizaci. Zvýšit nároky na samostatnou práci s lidovou písní a hru v cimbálovém souboru. Věnovat pozornost hře cimbálových duet, doprovodu zpěvu a souhře s jinými nástroji.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

(studijní úkoly)

Tremolo.

Stupnice, sekvence, tercie, rytmické varianty.

Melodické ozdoby.

Akordy 4 hl. rozložené s obraty, arpeggio.

Velký rozklad na T, S, D (D⁷).

Transpozice technických cvičení a lidových písní.

Hudební materiál

Stupnice:

Všechny durové a mollové v celém rozsahu nástroje.

Chromatická stupnice.

Akordy:

4hlasé akordy s obraty rozložené, arpeggio.

Velký rozklad na T, S, D, D⁷

Etudy:

Géza Allaga: Ausgewahlte Studien für Zymbal (výběr)

M. Giuliani: Etudy op. 100 – kytara (výběr)

Kleinová, Fišerová, Müllerová: Album etud seš. IV, klavír, výběr

Fr. Wohlfart: op. 45, 60 etud pro housle – výběr

Karl Czerny: op. 261, 125 pasážových cvičení pro klavír – výběr, případně úprava

Přednesové skladby:

L. Papp: 9 bagatell cimbalomra

J. Kotík: První přednes – kytara, výběr

I. Szélenyi: Daleké světy (klavír)

E. Suchoň: Když se vlci žižli (duo)

B. Bartók: Pro děti, seš. IV – výběr, duo

D. Křížová, V. Vlková: 2. knížka polyfonní hry, duo, výběr

J. S. Bach: Knižka skladeb pro A. M. Bachovou – duo

P. Eben: lidové písně – duo

Práce s lidovou písní, doprovody

Postupová zkouška:

1durová a 1 mollová stupnice
4 hlasé akordy s obraty rozložené, arpeggio
Velký rozklad na T, S, D⁷, T, k daným stupnicím
1 etuda.
1 přednesová skladba z paměti
1 lidová píseň z paměti.

5. ROČNÍK

1 – 1,5 vyuč. hod. týdně

Výchovně vzdělávací cíl

Zvyšovat požadavky na technickou zručnost a čistotu hry, rytmickou přesnost a dynamickou (úhlovou) vyrovnanost. Vést žáka k samostatnému řešení problémů nástrojové hry (pedalizace, střídání paliček, frázování atd.), prohlubování výrazových prostředků a soustavně podněcovat růst jeho hudebnosti. Vést žáky k tónové kultuře, k osobitému projevu při interpretaci přednesových skladeb a k hodnocení vlastní hry. Stále podněcovat žáky k samostatné práci s lidovou písní a improvizací.

Připravit žáka tak, aby ukončením 4. ročníku tohoto stupně měl náležitou přípravu k všestranné umělecké činnosti.

Prostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

(Studijní problémy)

Tremolo. Crescendo a decrescendo. Tremolo ve dvojhlasu.

Stupnice, sekvence náročnější a rytmické varianty.

Tercie v rámci stupnic.

Sexty (pouze ve snadnějších stupních dur).

Zmenšený septakord.

Dvojhlas různosměrný.

Chromatická stupnice.

4hlasé arpeggio.

Transpozice technických cvičení a lid. písní.

Hudební materiál

Stupnice:

Všechny stupnice dur a moll.

Chromatická stupnice.

Akordy:

4hlasé akordy s obraty rozložené arpeggio.

Velký rozklad na T, S, D⁷, T.

Etudy:

E. H. Kayser: op. 20, 36 etud (pro housle) – výběr

Kleinová, Fišerová, Müllerová: Album etud (klavír), seš. V. – výběr

K. Czerny: op. 821, 160 osmitaktových cvičení a op. 299 Škola zručnosti (pro klavír)

V. Brada: Osmitaktová cvičení (rukopis, výběr)

G. Allaga: Vybrané studie pro cimbál

Přednesové skladby

Staří mistři dětem, Edice LŠU klav. 4. – roč.

G. Allaga: Bouře

Radek Zapletal: Invence (rukopis)

Jaroslav Jakubíček: Slovenské lidové písně pro 2 cimbály

J. S. Bach: Dvojhlásé invence (duo)

D. Kardoš: Bagately op. 18 (klavír – duo)

B. Bartók: Gyermeknek, seš. IV, výběr

B. Bartók: Mikrokosmos (1. – 2. sešit)

V. Novák: Mládí (1. seš.), výběr

E. Suchoň: Keď sa vlci zišli

J. Mazourová: Preludium a toccatino (rukopis)

Lajos Papp: 9 bagatel

Závěrečná zkouška

Stupnice dur a moll

4hlasé akordy arpeggio, akordická kadence ve velkém rozkladu

1 delší nebo 2 kratší etudy

1 přednesová skladba z paměti

1 lidová píseň – samostatná práce

UČEBNÍ OSNOVA

hry na cimbál pro II. stupeň základního studia

UČEBNÍ PLÁN č. 12

Studijní zaměření: komorní, souborová a orchestrální hra. Hra na klávesové, smyčcové, dechové nástroje, hra na cimbál, kytaru, akordeon a bicí nástroje s možností hry na příbuzné a elektronické nástroje: pro žáky od 14 let a pro dospělé

Předmět	1.	2.	3.	4.
Hra na nástroj, příprava k souhře, improvizace a hra z listu	0,5-1	0,5-1	0,5-1	0,5-1
Čtyřruční hra, vokální a instrumentální doprovod, komorní, souborová a orchestrální hra, varhanní improvizace	2-3	2-3	2-3	2-3
Celkem	2,5-4	2,5-4	2,5-4	2,5-4
Nepovinný předmět: nauka o hudbě, základ skladby, hra na nástroj	1	1	1	1

Hře na cimbál se vyučuje na II. stupni ZUŠ podle učebního plánu č. 12. Učební osnovy hry na cimbál pro II. stupeň v zásadě navazují na učební látku základního studia s přihlédnutím k tomu, že zde mohou studovat i nadaní zájemci, kteří neprošli soustavným základním studiem na ZUŠ. Při přijímací zkoušce musí ovšem splnit požadavky tohoto studia. Předpokládá se, že budou u žáků i rozdíly v technických dovednostech, nástrojových schopnostech v celkovém hudebním projevu. Z tohoto důvodu není učební látka rozdělena do jednotlivých ročníků a učební osnovy uvádějí výchovně vzdělávací cíl, studijní úkoly a veškeré hudební materiály souhrnně. K vypracování individuálních studijních plánů

přistupuje každý učitel s přihlédnutím k žakovým schopnostem, nástrojové vyspělosti, k jeho časovým možnostem a musí brát v úvahu také cíl jeho studia.

Vzhledem k celkové náročnosti této výuky, by měli na tomto stupni ZUŠ vyučovat zkušení pedagogové, jejichž odbornost a umělecká úroveň jsou zárukou správného odborného a harmonického rozvoje žakovy osobnosti.

Výchovně vzdělávací cíl

Cílem studia je připravit umělecky samostatného, dobrého a pohotového hráče, který bude vybaven takovými hudebními a technickými dovednostmi, aby byl schopen stylově čisté interpretace přiměřeně náročných skladeb sólových, komorních i ansámblových.

Cimbálová hra, jaká každé reprodukční umění, představuje řadu složitých, duševních a fyzických úkonů. Žáka postupně vychováváme k náročnosti a kritičnosti vůči vlastní hře, nezapomínáme na výchovu k samostatnému hudebnímu myšlení. Rozvíjíme jeho schopnosti improvizace a invenční, zvýšenou pozornost věnujeme hře a doprovodu lidových písní.

Cíl naší učebně výchovné práce je vychovávat žáky nejen k sólové hře, ale přivést jejich dovednosti k praktickému společenskému uplatnění. Jde o aktivní zapojení cimbalistů do souborů a to nejen folklorních. I soudobá nonartificiální hudba, často využívá neopakovatelného barevného zvuku cimbálu. Cimbál se velmi dobře realizuje i při interpretaci staré hudby. Také komorní hra v kombinaci s různými nástroji je pro žáky zajímavá a z hlediska jejich hudebního rozvoje nezbytná.

Hudební rozhled žáků rozšiřujeme o nové skladby z oblasti současné hudby, kde je cimbál rovnocenným nástrojovým partnerem. Do vyučovacích hodin zařazujeme proto též poslech vhodných nahrávek našich i zahraničních.

Během studia na II. stupni získává žák náročnější techniku a prohlubují se jeho hudební výrazové schopnosti. V technické oblasti by měl zvládnout podle daných možností všechny formy cimbálové hry: klidné a vyrovnané tremolo ve dvojhlase, veškeré druhy úhozu, skoky, dvojhlase intervaly, vícehlase arpeggio. Vyžadujeme čistotu hry, úhozovou vyrovnanost, techniku pohotové pedalizace, funkčnost paliček. Dynamikou, frázováním, kulturou a ušlechtilostí tónovou, která se promítá v celkové zvukové nástrojové hře a její vyrovnanosti, vedeme žáka k hlubšímu pochopení obsahu studovaného díla. Podporujeme osobitý přístup interpretovaným skladbám. V přednesových skladbách používáme různé druhy paliček, které ovlivňují zvukovou barevnost. Neopomíjíme v učebně výchovném procesu zařazování hry z listu. Při výběru repertoáru respektuje učitel nejen hlediska pedagogická, ale v úvahu individuální zájmy žáků.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Shrnutí výsledků dosavadního studia a doplnění studijních úkolů podle potřeb a schopností žáka.

Technická průprava

Průprava cvičení, která řeší technické problémy studovaných skladeb podle individuálních potřeb žáka, se zvláštním zřetelem na specifickou nástroj: technika pedalizace, úhozová a zvuková vyrovnanost, čistota hry, kultura tónová, skoky, tremolo ve dvojhlase atd.

Stupnice a akordy

Jsou základem cimbálové techniky.

Durové a mollové stupnice hrát v celém rozsahu nástroje v šestnáctinovém pohybu. V terciích a oktávách v osminovém pohybu. Velký rozklad v celém rozsahu nástroje. (Též dominantní septakord, zmenšený septakord). Akordy arpeggio 4hlasé, 6hlasé.

Chromatická stupnice v celém rozsahu nástroje.

Etudy

Studovat raději kratší, ve kterých se řeší různé technické obtíže. Etudami nepřetěžovat žáky a různé technické problémy vyřešit přímo i v přednesových skladbách (použít promyšleně správné technické průpravy a nácviků).

Hra z listu

Cílem je vypěstovat orientaci v notovém záznamu a pohotovou reprodukci bez předcházejícího podrobného studia. Zachovat nerušený rytmický průběh, melodickou linii a harmonii v hrané skladbě.

Improvizace cimbálových doprovodů

Zvládnout a prakticky upevňovat základní znalosti doprovodu lidové písně. Cimbalista se musí naučit pohotově reagovat v improvizaci při doprovodu písní různého charakteru (ke zpěvu nebo jiným nástrojům).

Čerpat lidové písně z různých zpěvníků např. J. Gelnar: Národní zpěvník aj.

Hudební materiál

Etudy

V. Brada: Osmitaktová cvičení

G. Allaga: Válogatott tanulmányok cimbalomra – výběr, Edition Musica Budapest

M. Carcassi: Capriccia – výběr (kytara)

E. H. Kayser: op. 8 etudy – výběr (housle)

R. Kreutzer: 42 etud – výběr (housle)

F. Mazas: op. 36 (Melodické etudy)- výběr (housle)

Přednesové skladby

A. Pek: Sonaty č. 1,2,3; Poetická etuda; Ekloga; Meditace; Divertimento; Stará píseň

V. Brada: Adagio

J. Mazourová: Preludium, Toccato

L. Papp: 9 bagatello cimbalomra, Editio Musica Budapest

B. Sárosi: Szonatina cimbalomra (EMB)

O. Palkovský: Slow-fox etuda

G. Kósa: Divertimenta (EMB)

G. Allaga: koncertní etuda d moll; Bouře

B. Barták: Píseň (klavír)

A. Busch: Dva tance

B. Zapletal: Invence

O. Palkovský: Variace na slovácké téma

A. Pek: Koncertní etuda chromatická

A. Chačaturjan: Etuda (klavír)

J. Leach: Variaciok cimbalomra EMB

J. Janáček: Výběr z cyklu „Po zarostlém chodníčku“

F. Tárrega: Výběr skladeb (kytara)

Z. Kaňák: Sonáta pro cimbál

C. Debussy: Arabeska (v úpravě A. Peka)

J. Dadák: Etuda

J. Dadák: Čtyři beskydské pozdravy

P. Károlyi: Négy cimbalomdarat (EMB)

G. Kurtág: Szálkák (EMB)

Skladby komorní

J. Nečas: Na samý cimbál, volná fantasie na motiv lašské písně (s rytmickým doprovodem)

S. Jakubiček: Slovenské písně pro 2 cimbály

J. Krček: Český tanec pro 2 cimbály

Š. Čikoš: Variace na východoslovenskou karičku (cimbál s doprovodem)

J. Frolka: Jak kukačka kuká (cimbál s doprovodem)

J.G. Hrizko: Cikánský tanec (cimbál s doprovodem)

A. Ciriac: Hora lui phantazi (cimbál a komorní soubor)

O. Chlubna: Slovácké nocturno (cimbál a komorní soubor)

Cimbalom – muzsika I.

Magyar s zerkok muvei egy és két cimbalomra (EMB)

Cimbalom – muzsika II.

Kamarazene egy dallamhangszerre és cimbalomra (EMB)

Z. Kaňák: Suita pro housle, klarinet a cimbál

V. Vanša: Epifory pro cimbál, klarinet, soprán

J. Mazourová: Andante e Vivo (cimbál, housle, klarinet)

Během školního roku nastuduje žák 5 etud, 2 kratší a 1 závažnější přednesovou skladbu, 2 skladby komorní, doprovody k písním (ke zpěvu do souboru), ve hře z listu skladby pro poznání literatury a získání pohotovosti.

Postupová zkouška

Na závěr 2. ročníku vykoná žák postupovou zkoušku v tomto rozsahu:

2 stupnice dur a moll

velký rozklad, akordy arpeggio

1 skladba technického charakteru

2 přednesové skladby odlišného charakteru nebo 1 skladba cyklická (sólově, duo nebo komorní)

lidová píseň

Závěrečná zkouška

Studium II. stupně ZUŠ ukončí žák ve 4. ročníku závěrečnou zkouškou, interním nebo veřejným absolventských vystoupením, kde přednese v libovolném výběru skladby odpovídající náročnosti a trvání z oblasti hry sólové, v duu nebo komorní.

UČEBNÍ OSNOVA

hry na cimbál pro rozšířené vyučování na I. stupni ZUŠ

Učební osnovy pro rozšířené vyučování na I. stupni ZUŠ jsou určeny pro žáky, kteří jeví výrazné předpoklady pro budoucí profesionální studium. Zpravidla se rozhoduje o zařazení žáka do rozšířeného vyučování na konci 4. ročníku. Na návrh třídního učitele se však mohou žáci ucházet o rozšířené vyučování na konci kteréhokoliv dalšího ročníku I. stupně za předpokladu, že splňuje předepsané požadavky. O návrhu na jejich zařazení rozhodne k tomuto účelu ustavená zkušební komise na základě komisionální zkoušky v rozsahu látky předepsané pro závěrečnou zkoušku příslušného ročníku rozšířeného vyučování.

Cílem rozšířeného vyučování je dokonalá a všestranná příprava žáků k profesionálnímu studiu na konzervatoři. Splnění tohoto cíle předpokládá pravidelné, soustavné, soustředěné a intenzivní cvičení v daleko větším rozsahu než při výuce zaměřené na zájmovou činnost a všeobecnou hudební praxi: předpokládá však ve stejné míře pěstování pohotovosti, hudební představivosti a dovedností potřebných k různým formám souhry, pouze na kvalitativně vyšší úrovni.

Rozšířené vyučování je velmi náročné a vyžaduje promyšlenou práci učitele. Nekompromisní požadavek dokonalého ovládnutí všech technických složek předmětu musí jít ruku v ruce s probouzením tvůrčí fantazie smyslu pro samostatný umělecký výraz žáka. Učitel musí velmi obezřetně a citlivě volit výběr studijní látky s ohledem na individuální vývoj žáka. Přitom dbá, aby žáka nadměrně fyzicky a zejména citově nepřetěžoval nepřiměřenými požadavky.

Náplň studia v rozšířeném vyučování představují studijní úkoly (→ Prostředky k dosažení stanovených cílů) stanovené v učebních osnovách určených pro všeobecnou hudební praxi, doplněné o studijní úkoly uvedené v příloze v oddílech → Technická průprava a → Stupnice a akordy. Doporučený hudební materiál uvedený v oddílech → Etudy a → Přednesové skladby byl vybrán nezávisle na materiálu doporučeném pro příslušné ročníky v učebních osnovách zaměřených na všeobecnou hudební praxi. Vertikální uspořádání studijního materiálu do jednotlivých ročníků bylo zvoleno pro přehlednost, aby učitel mohl po naplnění požadavků pro příslušný ročník volit i ze studijního materiálu dalšího ročníku.

Rozsah a stupeň obtížnosti studijní látky stanovený pro jednotlivé ročníky a k postupovým zkouškám je minimálním požadavkem a jeho přesvědčivé zvládnutí je podmínkou pro postup (popř. zařazení) do dalšího ročníku rozšířeného vyučování. Nesplní-li žák stanovené požadavky na odpovídající úrovni, pokračuje ve studiu bez rozšířeného vyučování. Jedná-li se pouze o přechodnou stagnaci, může se v průběhu studia o něj znovu ucházet.

Technická průprava

V rozšířeném vyučování hře na cimbál je třeba položit bezpečný základ k tomu, aby byl žák schopen zvládnout širší a závažnější repertoár sólový i ansámblový na profesionální úrovni. K tomu účelu je nutno vybavit žáka postupně všemi potřebnými technickými dovednostmi a naučit jej používat je uvědoměle jako prostředku k výstižnému vyjádření uměleckého obsahu hraných skladeb a písní. Nezbytným požadavkem je proto dokonalé procvičení a technicky a zvukově vytříbené provedení všech studijních úkolů stanovených v učebních osnovách hry na cimbál pro nerozšířené vyučování i následujících úkolů rozšiřujících.

3. ROČNÍK

Sekvence, tremolo (střídání paliček v rychlejším tempu), dynamické odstíny (crescendo, decrescendo). Tercie ve všech probraných stupnicích rozloženě i současně. Nácvik oktáv na jednodušších stupnicích rozloženě i současně.

4. ROČNÍK

Zdokonalení schopnosti dynamického rozlišení tremola. Tremolo ve dvojhlasu (tercie).

Sexty, dvojhlas různosměrný.

Používání různých druhů paliček.

Hra pizzicato, flažolety.

5. ROČNÍK

Technické zdokonalování tremola.
Dvojhlas (tercie, sexty). Stupnice v terciích, oktávách, sextách. Skoky.

Stupnice a akordy

Rozšiřující učivo:

3. ROČNÍK

Stupnice jednooktávové od jednotlivých stupňů ($c^1 - c^2$, $d^1 - d^2$ atd.) vzestupně i sestupně. Postupně zvyšovat nároky na čistotu, rytmickou a zvukovou vyrovnanost se zřetelem k tempu, požadovanému na konci 5. ročníku.

Chromatické stupnice v rytmických variantách v celém rozsahu nástroje.

čtyřhlasé kvintakordy rozložené s obraty do 4 # a 4 b.

Čtyřhlasá arpeggia.

Velký rozklad T, S, D⁷ v celém rozsahu nástroje.

Akordická suita k probraným stupnicím (I, VI, IV, II, VII, V, III, I)

4. ROČNÍK

Všechny durové i mollové stupnice v celém rozsahu nástroje v osminových notách, postupně zrychlovat při respektování zvukové a úhozové vyrovnanosti.

Technické zdokonalování chromatické stupnice: rytmické, úhozové a dynamické varianty, sekvece, dublování.

Čtyřhlasé kvintakordy s obraty rozložené i arpeggio.

Velký rozklad na akordické kadenci T, S, D⁷.

Velký rozklad zmenšeného septakordu.

Akordická suita.

5. ROČNÍK

Všechny durové a mollové stupnice a chromatické stupnice v rychlejším tempu v šestnáctinových hodnotách (MM ♩ = 96).

Šestihlasé akordy, arpeggio.

Velký rozklad na akordické suitě s dynamikou v rychlejším tempu s důrazem na plynulost hry.

Etudy:

3. ROČNÍK

Tarjani Tóth Ida-Falka Jóssef: Cimbálová škola II. díl (výběr se zřetelem k většímu počtu akordických etud)

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal (výběr)

Album etud II.-IV (Kleinová-Fišerová - Müllerová – klavír – výběr)

F. Wohlfahrt op. 45 Houslové etudy (výběr)

4. ROČNÍK

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal (výběr)

M. Giuliani op. 100, Etudy (kytara – výběr)

E. H. Kayser op. 20, Etudy /housle – výběrů

Album etud V (Kleinová-Fišerová-Müllerová-klavír- výběr)

5. ROČNÍK

G. Allaga: Ausgewählte Studien für Zymbal (výběr)

V. Brada: Osmitaktová cvičení

M. Carcassi: 6 capricen /kytara- výběr/

E. H. Kayser op. 20 Etudy (housle – výběr)

Album etud V (Kleinová- Fišerová – Müllerová – klavír – výběr)

 Přednesové skladby:

3. ROČNÍK

L. Papp: 9 bagatell cimbalombra

I. Szelényi: Daleké světy (Edice LŠU – klavír)

B. Bartók: Dětem 4. seš. (výběr)

D. Kabalevskij: Ausgewählte Klavierstücke für Kinder (výběr)

G. F. Händel: Ciaccona (Edice LŠU – klavír)

J. Rokyt: La Folia (Barokní tanec ze sbírky Lutenik – 1780)

4. ROČNÍK

J. Mazourová. Preludium, Toccata

I. Tóth - J. Falka: Cimbálová škola II. díl (výběr)

L. Papp: 9 bagatell cimbalombra

A. Pek: Stará píseň; Preludium

V. Brada: Přednesové etudy (výběr)

R. Zapletal: Invence

J. Krček: Český tanec

J. S. Bach: Malá preludia (klavír)

Ph. E. Bach: Solfeggio (klavír)

B. Bartók: Dětem

V. Novák: Mládí I. díl (klavír)

Snadné klavírní skladby 17. a 18. stol. (Sarauer-Křížková)

E. Suchoň: Keď sa vlci zišli (klavír)

5. ROČNÍK

J. Dadák: Čtyři beskydské pozdravy; Etuda

Z. Kaňak: Sonáta pro cimbál

J. Leach: Variaciók cimbalombra

J. Mazourová: Preludium

J. Nečas: Na samý cimbál

A. Pek: Chromatická etuda

P. Šandera: Setkání nad zemí

R. Zapletal: Invence

Skladby pro souhru:

J. Jakubíček: Slovenské písně pro dva cimbály

A. Pek: Sonatina pro flétnu a cimbál

P. Šandera: Miniatury pro zobcovou flétnu a cimbál

J. S. Bach: Dvouhlasé invence (dva cimbály)
B. Bartók: Mikrokosmos; Három czíkmegyí nápdal (dva cimbály)
D. Kardoš: Bagatelly (dva cimbály)
D. Scarlatti: Sonáty (dva cimbály - výběr)
I. Stravinskij: Polka, Valčík (dva cimbály - výběr)
L. Daquin: Kukačka (s klavírem)

Požadavky pro zařazení žáka do rozšířeného vyučování

Komisionální zkouška na konci 2. ročníku:

- 1 durová a 1 mollová stupnice v celém rozsahu nástroje v osminových hodnotách ($MM \text{ } \text{♩} = 108$), tříhlasý kvintakord s obraty rozloženě i arpeggio kadence T – S – D
- 2 etudy na úrovni Tóth-Falka: Cimbálová škola II. díl, na kterých žák prokáže úhozovou a zvukovou vyrovnanost, čistotu hry a vytríbenou pedalizaci. Z toho 1 etuda musí být akordického charakteru (arpeggia) a 1 motorického charakteru v šestnáctinovém pohybu (zahraná v tempu $MM \text{ } \text{♩} = 80$).
- 2 přednesové skladby různého charakteru, z toho 1 původní. Žák prokáže smysl pro harmonické cítění dvou lidových písních různého charakteru: 1 sólové – táhlé a 1 jako doprovod k libovolnému hlasu.

Požadavky na rozsah studijní látky, nastudované v průběhu jednotlivých ročníků a k postupovým zkouškám

3. ROČNÍK

V průběhu školního roku nastuduje žák minimálně 10-15 etud a 6 přednesových skladeb různého charakteru. Systematická pozornost je věnována studiu cimbálových partů komorních a souborových skladeb a hře z listu.

Postupová zkouška:

- 1 durová a 1 mollová stupnice.
- Tříhlasé a čtyřhlasé kvintakordy s obraty k hraným stupnicím rozloženě a arpeggio, velký rozklad T, S, D⁷.
- 1 delší nebo 2 kratší etudy.
- 2 přednesové skladby odlišného charakteru.
- 2 lidové písně z různých folklorních oblastí odlišného charakteru, na kterých žák prokáže smysl pro harmonické cítění.

4. ROČNÍK

V průběhu školního roku nastuduje žák minimálně 10 etud a 4-5 přednesových skladeb. Systematická pozornost je věnována hře cimbálových partů komorních a souborových skladeb a samostatné práci žáka s lidovou písní.

Postupová zkouška:

- 2 durové a 2 mollové stupnice v osminových hodnotách $MM \text{ } \text{♩} = 152$. Čtyřhlasé kvintakordy s obraty rozloženě a arpeggio. Velký rozklad akordické kadence.
- 2 etudy různého charakteru.

2 přednesové skladby odlišného charakteru.
Žák prokáže schopnost samostatné práce na 1 lidové písni

5. ROČNÍK

V průběhu roku se žák soustředí na přípravu studijní látky k talentové zkoušce na konzervatoř (stupnice, akordy, etudy, přednesové skladby, samostatná práce s písni).

Závěrečnou komisionální zkoušku vykoná v termínu před talentovou zkouškou na konzervatoři v tomto rozsahu:

2 durové a 2 mollové stupnice v šestnáctinových hodnotách v požadovaném tempu
MM ♩ = 96.

Velký rozklad na akordické suitě.

2 etudy s odlišným technickým zaměřením.

2 přednesové skladby různého charakteru z různých stylových období.

Samostatná práce s lidovou písni. Studium ukončí veřejným absolventským vystoupením.

Obsah

Charakteristika hudebního oboru.....	2
Učební plán č. 7	3
I. stupeň základního studia	4
II. stupeň základního studia	9
Učební plán č. 12 (studijní zaměření, komorní, souborové, orchestrální).....	9
Učební osnovy rozšířeného vyučování na I. stupni ZUŠ	12